

SELETUSKIRI
regionaalministri määruse „Maaeluministri määruste muutmine seoses
põllumajandusliku vähese tähtsusega abi ja riigiabi andmise tingimuste muutumisega”
eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse § 11 lõike 1 ja § 18 lõike 1 alusel.

Eelnõuga viiakse ministri määrused kooskõlla komisjoni määrusega (EL) 2024/3118, millega muudetakse määrust (EL) nr 1408/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes põllumajandussektoris (ELT L, 2024/3118, 10.12.2024)¹.

Põllumajandusliku vähese tähtsusega abi määruse kehtivusaeg pidi lõppema 31. detsembril 2027, kuid aprillis 2024 kutsus Euroopa Ülemkogu komisjoni üles leidmaks võimalusi, et suurendada põllumajandusele antava vähese tähtsusega abi ülemmäära. Mais 2024 algatas Euroopa komisjon põllumajandusliku vähese tähtsusega abi määruse läbivaatamise, võttes arvesse põllumajandussektorit viimastel aastatel mõjutanud inflatsioonisurvet ja kõrgeid toormehindu. Läbivaatamisprotsess hõlmas 2024. aasta juunis algatatud avalikku konsultatsiooni, samuti 2024. aasta juulis ja oktoobris toimunud kohtumisi liikmesriikidega.

Läbirääkimisprotsessi tulemusena lepidi kokku, et edaspidi võib ühele ettevõtjale antava põllumajanduslikku vähese tähtsusega abi kogusumma mis tahes kolme aasta pikkuse ajavahemiku jooksul olla kuni 50 000 eurot. Varasemalt oli abi ülempiiriks maksimaalselt 25 000 eurot. Muudatus seisnes ka ajaperioodis. Kui varemalt võeti arvesse kolm eelnevat eelarve aastat (taotleja majandusaastad), siis edaspidi on aluseks abi andmisele eelnenud kolm jooksvat aastat.

Komisjoni määruse (EL) nr 1408/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes põllumajandussektoris (ELT L 352, 24.12.2013, lk 9–17)² muudatus (EL) 2024/3118 jõustus 10. detsembril 2024.

Põllumajandusliku vähese tähtsusega abi seotud muudatused tehakse maaeluministri 23. jaanuari 2018. a määruses nr 4 „Turuarendustoetus“ (edaspidi *turuarendustoetuse määrus*) ja maaeluministri 6. veebruari 2019. a määruses nr 12 „Mesilaspere toetus“ (edaspidi *mesilaspere toetuse määrus*). Ühtlasi muudetakse mesilaspere toetuse saamise tingimusi nähes ette miinimum mesilaspere arvu, millest alates toetust makstakse.

Lisaks muudetakse maaeluministeeriumi 15. detsembri 2016 a. määrust nr 69 „Põllumajandusloomade aretustoetuse saamiseks esitatavad nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord“, milles parandatakse lisas 1 sätestatud summa, millest alates tuleb esitada riigiabi saajate nimekiri.

¹ Leitav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=OJ:L_202403118

² Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:02013R1408-20231025>

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi regionaalarengu osakonna nõunik Pirkko-Liisa Meius (625 6534, pirkko-liisa.meius@agri.ee) ja põllumajanduspoliitika osakonna peaspetsialist Helena Vaher (625 6237, helena.vaher@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi on eelnõule teinud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Jaana Lepik (566 919 73 jaana.lepik@agri.ee) ning keeleliselt on eelnõu toimetanud sama osakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-ga 1 muudetakse maaeluministri 6. veebruari 2019. a määrust nr 12 „Mesilaspere toetus“.

Mesilaspere määruse § 1 lõikes 1 tuuakse sisse lisatingimus, mille kohasel makstakse toetust vaid neile mesilaspere pidajatele, kes peavad mesilasi majandustegevuse eesmärgil ehk kes on ettevõtjad majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 5 lõike 1 tähenduses. Majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse kohaselt on ettevõtja majandustegevust alustav või seda teostav füüsiline või juriidiline isik. Eelnõuga ei kitsendata toetusesaajate ringi sõltuvalt isiku poolt valitud ettevõtlusvormist - äriühing, füüsilisest isikust ettevõtja või hoopis füüsiline isik, kes on avanud ettevõtluskonto. Kas isik peab mesilasi isikliku tarbimise või majandustegevuse eesmärgil eristab eeskätt põllumajandusloomade registrile majandustegevuse teate esitamine. Toetuseks ettenähtud eelarve vahendite vähendamise tõttu ei maksta enam toetust enda isiklikuks tarbimiseks mesilasi pidavatele füüsilistele isikutele.

Muudatusega tuuakse sisse lisatingimus, mille kohaselt makstakse toetust mesilaspere pidajatele, kellel on vähemalt 16 mesilaspere. Toetust makstakse endiselt alates esimesest mesilasperest. Edaspidi on toetus suunatud meetootmisega tegelevatele ettevõtjatele. Valitud mesilasperede arvu aluseks on põllumajandusministri 15. juuni 2006. a määrus nr 72 “Väikeses koguses esmatoodete turustamise hügieeninõuded”, kus väikeses koguses mee esmatootjaks loetakse mesinikud, kellel on kuni 15 mesilaspere ning teavitatud meekäitlejaks loetakse mesinikud, kellel on rohkem kui 15 mesilasperet. Toetuse maksmist vähemalt 16 mesilasperega mesilaspere pidajatele toetab ka Eesti mesindussektor. Vähenenud mesilaspere toetuse eelarve tingimustes on vähemalt 16 mesilasperega mesilaspere pidajatele toetuse maksmine toetuse saajate jaoks soodsam, kuna siis ei ole ühe mesilaspere kohta toetuse ühikumäära langus nii suur, kui see oleks kui toetust makstakse ka alla 16 mesilasperega mesilaspere pidajatele.

Mesilaspere toetuse määruse § 7 lõige 1 tunnistatakse kehtetuks, kuna edaspidi makstakse toetust vaid ettevõtjatele. Lõiget 2 muudetakse tulenevalt komisjoni määruses (EL) 2024/3118 sätestatud nõudest, mille kohaselt ei tohi ühele ettevõtjale toetuse andmisele vahetult eelnenud kolme aasta jooksul antud põllumajanduslik vähese tähtsusega abi koos taotletava toetusega ületada põllumajandusliku vähese tähtsusega abi ülemmäära 50 000 eurot.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse maaeluministeeriumi 15. detsembri 2016. a määrust nr 69 „Põllumajandusloomade aretustoetuse saamiseks esitatavad nõuded ning toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord“ lisa 1.

Alates 1. jaanuarist 2023. a kohaldatakse põllumajandusettevõtetele antava riigiabi suhtes komisjoni määrust (EL) 2022/2472, millega tunnistatakse teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokkusobivaks (ELT L 327, 21.12.2022, lk 1–81). Nimetatud määruse artiklis 9 kehtestati nõue, et liikmesriigid peavad avaldama riigiabi läbipaistvusmoodulis³ teabe iga üksikabi kohta, mis ületab 10 000 eurot põllumajandusliku esmatootmisega tegelevate abisaajate puhul ja 100 000 eurot nende abisaajate puhul, kes tegelevad põllumajandustoodete

³ Riigiabi läbipaistvusmooduli avalik otsing, mis on kättesaadav järgmisel veebisaidil:
<https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public?lang=et>

töötlemise või turustamisega või kes tegutsevad metsandussektoris või aluslepingu artikli 42 kohaldamisalast välja jääval tegevusalal. Sellest tulenevalt tuleb uuendada aretustoetuse määrase lisa 1 ja viia see komisjoni määrasega kooskõlla.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse maaeluministri 23. jaanuari 2018. a määrase nr 4 „Turuarendustoetus“ § 5 lõiget 5.

Turuarendustoetuse määrase § 5 lõiget 5 muudetakse tulenevalt komisjoni määreses (EL) 2024/3118 sätestatud nõudest, mille kohaselt ei tohi ühele ettevõtjale toetuse andmisele vahetult eelnenud kolme aasta jooksul antud põllumajanduslik vähese tähtsusega abi koos taotletava toetusega ületada põllumajandusliku vähese tähtsusega abi ülemmäära 50 000 eurot.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks komisjoni määrust (EL) nr 1408/2013 ja seda muutev komisjoni määrus (EL) 2024/3118 ning komisjoni määrus (EL) 2022/2472, millega tunnistatakse teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokkusobivaks (ELT L 327, 21.12.2022, lk 1–81).

4. Määruse mõjud

Muudatusega põllumajandusliku vähese tähtsusega abi osas ei kaasne täiendavaid mõjusid meetme rakendamisel, kuivõrd määrused viiakse Euroopa Komisjoni määrasega kooskõlla. Peamised seda toetusmeetet puudutavad muudatused on kolmeaastase ajavahemiku kohta kohaldatava põllumajandusliku vähese tähtsusega abi ülemmäära tõstmine ettevõtja kohta 25 000 eurolt (kehtis alates 2019. aastast) 50 000 eurole, et võtta arvesse inflatsiooni ja kõrgeid toormehindu põllumajandussektoris. Lisaks on ühtlustatud põllumajandusliku vähese tähtsusega abi määrus komisjoni määrasega (EL) 2023/2831, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes ning kolmeaastast ajavahemikku arvestatakse edaspidi jooksvalt, mitte enam majandusaastapõhiselt.

Varasemalt oli mesilaspere toetuse eesmärk aidata kaasa bioloogilise mitmekesisuse säilimisele ja põllumajanduskultuuride saagikusele. Lisaks aitas toetus kaasa põllumajandusloomade registris mesilasperede registreerimisele. Põllumajandusloomade registri üheks oluliseks osaks on loomatauditõrje meetmete rakendamine, ennetades ja likvideerides loomahaigusi. Mesilasperede parem registreerimine võimaldas tõhustada mesilashaiguste leviku tõrjumiseks võetavaid meetmeid. Eelnevalt nimetatud eesmärkide tõttu maksti mesilaspere toetust kõikidele mesinikele, kellel oli põllumajandusloomade registris registreeritud vähemalt üks mesilaspere. See tähendab, et toetust maksti ka mesilaspere pidajatele, kes pidasid mesilasi enda tarbeks. Eelarve vahendite vähenemise tõttu makstakse edaspidi toetust vaid ettevõtjatele.

2024. a taotles mesilaspere toetust kokku 1932 mesinikku, kellel oli kokku 35 468 mesilaspere. Taotlejate hulgas oli 1181 füüsilisest isikust mesinikku, kellel oli kokku 9739 mesilaspere. Füüsilistel isikutel oli mesilasperede arv vahemikus 1-119. Kui mesinike mesilasperede arv on vahemikus 16-119, ei ole usutav, et tegemist on ainult enda tarbeks mee tootmisega. See viitab pigem ettevõtlusele ja äritegevusele, millelt võivad jääda tulud deklareerimata ja maksud maksmata. Mesilaspere toetuse esialgne eesmärk on saavutatud ehk põllumajandusloomade registris on toetuse tõttu mesilasperede arv suurenenud. 30.04.2018 seisuga, mil mesilaspere toetust veel ei makstud, oli põllumajandusloomade registris mesilasperede arv 37 784. Mesilasperede arv oli 30.04.2024 seisuga 46 685. Mesilaspere toetuse uus eesmärk on saada ettevõtlusega tegelevad füüsilised isikud ennast registreerima äriühinguna või füüsilisest isikust ettevõtjana. 2024. a taotlesid mesilaspere toetust 13 451 mesilasperega (38% mesilasperede koguarvust, kelle kohta toetust taotleti) füüsilised isikud ja mesinikud kokku, kellel oli kuni 15 mesilaspere. Kui mesilaspere toetust hakatakse maksma vähemalt 16 mesilasperega ettevõtjatele,

siis eelnevalt nimetatud 13 416 mesilaspere (füüsilised isikud ja kuni 15 mesilasperega mesilaspere pidajad) ei saa toetust. Mesilaspere toetuse maksmine vähemalt 16 mesilasperega mesilaspere pidajatele võib mõjutada põllumajandusloomade registris registreeritud mesinike ja mesilasperede arvu. Mesindussektorisse sekkumise toetuse järgmise perioodi (alates 2028) eelarve sõltub põllumajandusloomade registris registreeritud mesilasperede arvust. Mesilaspere toetuse uus tingimus maksta toetust neile mesilaspere pidajatele, kes peavad mesilasi majandustegevuse eesmärgil võib mõjutada enda isiklikuks tarbimiseks mesilasi pidavaid füüsilisest isikust mesinikke oma mesilasperede arvu mitte teavitama. Samas võib mesilaspere toetuse teise uue tingimuse tõttu, mille kohaselt mesilaspere toetust makstakse mesilaspere pidajatele, kellel on vähemalt 16 mesilaspere, motiveerida mesinikke hoopis suurendama oma mesilasperede arvu, et taotleda toetust.

Muudatusega avaldatava üksikabi osas ei kaasne täiendavaid mõjusid, määruse lisa viiakse Euroopa Komisjoni määrusega kooskõlla, nõue avaldada teave üksikabi kohta, mis ületab 10 000 eurot põllumajandusliku esmatootmisega tegelevate abisaajate korral kehtib alates 01.01.2023.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõuga ei kaasne riigieelarvele kulusid ega tulusid.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks mesindussektori esindajatele, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojale ja Eestimaa Talupidajate Keskliidule.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

Kantsler